

PRAVNI I REGULATORNI OKVIR

ZA GRAĐANSKU ENERGIJU U BOSNI I HERCEGOVINI

Autor:
Saša Savičić

Maj 2025. godine

Ovaj nacionalni Izvještaj je rezultat istraživanja koje RESET - Centar za održivu energetska tranziciju iz Sarajeva provodi u Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori u sklopu projekta „Građanska energija za Zapadni Balkan“ koji finansijski podržava ECF - European Climate Foundation.

Cilj istraživanja je da se utvrdi trenutno stanje, uska grla i prepreke bržem razvoju građanske energije u tri navedene zemlje te preporuče politike, instrumenti i mjere kojima je taj razvoj moguće ubrzati kako bi građanska energija stekla status glavne poluge energetske tranzicije i postala efektivan i efikasan mehanizam dekarbonizacije domaće potrošnje električne energije, a time doprinijela ostvarivanju ciljeva energetske tranzicije i dekarbonizacije koje su navedene zemlje preuzele kao obavezu potpisivanjem Sofijske deklaracije.

Rezultati istraživanja mogu poslužiti nacionalnim i međunarodnim kreatorima energetske politike kao osnova za kreiranje novih politika i mjera, s obzirom da dosadašnje politike ne daju očekivane efekte u procesu tranzicije, niti garantuju ostvarivanje postavljenih ciljeva dekarbonizacije. Pored navedenog, rezultati istraživanja mogu koristiti i drugim domaćim akterima kao dodatna argumentacija u borbi za ostvarivanje prava građana, privrede i lokalnih zajednica da postanu glavni subjekti i uživaoci koristi, a ne samo pasivni učesnici energetske tranzicije.

Stavovi izneseni u ovom Izvještaju predstavljaju isključivo stavove autora i ne održavaju nužno stavove RESET - Centra za održivu energetska tranziciju i ECF - European Climate Foundation.

BOSNA I HERCEGOVINA / REPUBLIKA SRPSKA

- Zakoni od značaja za građansku energiju
- Podzakonski akti od značaja za građansku energiju
- Zakoni od uticaja na građansku energiju
- Tabela 1.: Građanska energija u BiH/Republika Srpska
- Tabela 2.: Ocjena usklađenosti građanske energije sa *acquis communautaire* EU
- Kritične tačke!

Zakoni

- Zakon o obnovljivim izvorima energije ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 16/22)
- Zakon o električnoj energiji ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 68/20)
- Zakon o energetskej efikasnosti ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 59/13)
- Zakon o energetici ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 49/09. i 16/23)
- Zakon o gasu ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 22/18. i 15/21)

Podzakonski akti od značaja za građansku energiju

- Pravilnik o kupcima-proizvođačima električne energije ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 80/23)
- Pravilnik o zajednicama obnovljive energije ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 32/25)
- Pravilnik o izdavanju sertifikata za proizvodno postrojenje koje proizvodi električnu energiju iz OIE ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 70/23)
- Pravilnik o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 102/23, 2/24. i 6/25)
- Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 13/22. i 85/24)
- Distributivna mrežna pravila, MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a.d. Trebinje, 2009. godina
- Pravilnik o uslovima za priključenje elektrana na elektrodistributivnu mrežu Republike Srpske, MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a.d. Trebinje, 2023. godina
- Program o korišćenju obnovljivih izvora energije („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 16/24)
- Uputstvo o vođenju registra projekata iz OIE ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 52/23)

Zakoni od šireg značaja za građansku energiju

- Zakon o uređenju prostora i građenju („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 40/13, 106/15 i 84/19)
- Zakon o koncesijama („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 59/13, 16/18, 70/20. i 111/21)
- Zakon o održavanju zgrada („Službeni glasnik Republike Srpske", broj 101/11)

Tabela 1.: Građanska energija u BiH / Republika Srpska

Građanska energija u BiH/Republika Srpska	Zakoni	Podzakonski propisi	Pojednostavljene procedure	Status	Napomene
<i>Prosumeri/kupci-proizvođači</i>	Da	Da	Da	Da	Status se ostvaruje priključenjem na distributivnu mrežu po pojednostavljenoj proceduri i pribavljanjem sertifikata za proizvodno postrojenje. Iako ostvaruju status, u praksi kupci-proizvođači ne mogu zaključiti ugovor o snabdijevanju sa javnim snabdjevačem i tako ostvariti pravo na šemu neto obračuna ili neto mjerenja. Javni snabdjevač nezakonito odbija zaključenje ugovora o snabdijevanju iako mu to nalaže i zakon i Regulatorna komisija za energetiku svojim rješenjima. Protiv javnog snabdjevača kao pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu podnesena je i krivična prijava zbog kršenja prava kupaca-proizvođača. Ovakva praksa uzrokuje vrlo mali broj registrovanih prosumera u Republici Srpskoj.
<i>Prosumeri koji djeluju zajednički</i>	Da	Da	Da	Da	Nema registrovanih prosumera koji djeluju zajednički.
<i>Zajednice OIE</i>	Da	Da	Da	Ne	Podzakonski akt koji omogućava registraciju zajednica OIE – Pravilnik o zajednicama obnovljive energije, donesen je i stupio na snagu 16. aprila 2025. godine. Očekuju se prve registrovane zajednice ove godine. Pojednostavljene procedure su donesene nezavisno od strane nadležnih operatora distributivnog sistema.
<i>Energetske zajednice građana EZG</i>	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne postoji zakonski niti podzakonski okvir za osnivanje i sticanje statusa energetske zajednice građana.

Građanska energija u BiH/Republika Srpska	Zakoni	Podzakonski propisi	Pojednostavljene procedure	Status	Napomene
<i>Aktivni kupci</i>	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne postoji zakonski niti podzakonski okvir za sticanje statusa aktivnih kupaca u Republici Srpskoj.
<i>Balkonski solarni sistemi</i>	-	-	-	-	Nema priključenja na mrežu i nema prepreke za njihovo postavljanje na balkone domaćinstava u kućama i stanovima. Iako balkonski solarni sistemi nisu regulisani zakonskim i podzakonskim aktima, zbog toga što se njihova instalacija vrši na balkonu, priključuju se na unutrašnje instalacije putem utičnice, a ne na mrežu, i vrlo su male snage (>800W), mogu se instalirati bez bilo kakvih dozvola i saglasnosti.
<i>Energetsko siromaštvo</i>	Da	Ne	Ne	Ne	Zakonom o električnoj energiji i Zakonom o gasu normira se definicija i zaštita energetski ugroženih, odnosno zaštićenih kupaca iz kategorije domaćinstva. Međutim ne postoji zakonska definicija energetskog siromaštva, ali ni zaokružen pravni okvir za sticanje statusa energetski ugroženog kupca, jer još uvijek nisu doneseni potrebni podzakonski akti.

Tabela 2.: Ocjena usklađenosti građanske energije sa *acquis communautaire* EU

Tabela 2.: Ocjena usklađenosti sa <i>acquis communautaire</i> EU	Ocjena	Napomena
<i>Directive (EU) 2018/2001</i> ¹	Da	- kupci-proizvođači/prosumeri - zajednice OIE
<i>Directive (EU) 2019/944</i> ²	Ne	- energetske zajednice građana - aktivni kupci
<i>Directive (EU) 2023/1791</i> ³	Ne	- "energetska efikasnost na prvom mjestu" - energetske zajednice građana i zajednice OIE kao alat za energetske efikasnost, osnaživanje građana i smanjenje i sprečavanje energetske siromaštva - zaštita i osnaživanje ranjivih grupa krajnjih kupaca u riziku od energetske siromaštva - izgradnja multisektorske mreže stručnjaka na lokalnom i nacionalnom nivou
<i>Directive (EU) 2023/2413</i> ⁴	Ne	- područja za brži razvoj OIE za jednu ili više vrsta energije iz obnovljivih izvora - kontakt tačke za OIE (jedna ili više) - elektronsko provođenje svih postupaka izdavanja dozvola - skraćanje rokova izdavanja dozvola (mjesec /tri mjeseca) i priključenja na mrežu (dvije sedmice) za potrebe toplinskih pumpi - stavljanje na raspolaganje javnosti podataka o udjelu el.energije iz OIE i sadržaju GHG za el.energiju - stavljanje na raspolaganje javnosti podataka o potencijalu za upravljanje potrošnjom i o el.energiji iz OIE koju proizvode prosumeri i zajednice OIE i koja se šalje u mrežu
<i>Directive (EU) 2024/1711</i> ⁵	Ne	- ubrzavanje procedura za priključenje - dijeljenje energije (aktivni kupci) - zaštita od energetske krize (regulirane cijene) - zaštita od energetske siromaštva (dijeljenje energije) - transparentnost informacija o raspoloživim kapacitetima mreže - fleksibilni ugovori o priključenju - zasebno mjerenje i snabdijevanje na jednom priključnom mjestu - mikropostrojenja OIE – priključni solarni minisistemi <800W (balkonski solarni sistemi i dr)
<i>Directive (EU) 2024/1275</i> ⁶	Ne	- korišćenje energije iz OIE u sektoru zgrada (posebno solarne energije) - ZEB standard - šema pasoša za obnovu zgrada - LC GWP – potencijal globalnog zagrijavanja tokom životnog ciklusa (kgCO ₂ eq/m ²) - MEPS – minimalni standardi energetske svojstva za obnovu

1) Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora

2) Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU

3) Direktiva (EU) 2023/1791 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. septembra 2023. o energetske efikasnosti i izmjeni Uredbe (EU) 2023/955

4) Direktiva (EU) 2023/2413 Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. oktobra 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001, Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive 98/70/EZ u pogledu promovisanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652

5) Direktiva (EU) 2024/1711 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. juna 2024. o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji

6) Direktiva (EU) 2024/1275 Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. aprila 2024. o energetskim svojstvima zgrada

Kritične tačke!

- Višegodišnje kašnjenje u donošenju podzakonskih akata u imperativnim zakonskim rokovima, čime se onemogućava primjena zakona i ostvarivanje prava građana.
- Onemogućavanje zaključivanja ugovora o snabdijevanju po šemi neto mjerenja ili neto obračuna za kupce-proizvođače/prosumere koji su stekli taj status, jer zaključivanje ugovora nezakonito odbija da provede javni snabdjevač u Republici Srpskoj - MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a.d. Trebinje – Direkcija za snabdijevanje, čime se de facto krade struja od kupaca-proizvođača.⁷
- Ne postoji ni jedan, na ugovoru dogovoreni, zajednički nastup kupaca-proizvođača u zgradi ili stambenom kompleksu u Republici Srpskoj. Očito je svijest o ovoj mogućnosti zaprepašujuće niska iako postoji evidentna potreba za iskorištavanjem ovakve mogućnosti i pravni okvir koji to omogućuje.
- Nema registrovanih zajednica obnovljive energije, a status energetske zajednice građana (EZG), nije riješen pravno, jer je potrebno izvršiti usklađivanje Zakona o električnoj energiji sa Dir 2019/944. Prema Programu rada Narodne skupštine Republike Srpske za 2025. godinu, nije predviđeno donošenje novog ili izmjene i dopune postojećeg Zakona o električnoj energiji.
- Aktivni kupci – potpuno onemogućeno, jer kao i za EZG, mora doći do promjene zakonskog okvira.
- Javnost podataka o kapacitetu elektroenergetskih mreža i trafostanica za priključenje novih kupaca-proizvođača ili ZOIE/EZG je nedostajuća – podaci nisu dostupni i pored zakonske obaveze koja propisuje da su podaci o mogućnostima korišćenja distributivne mreže javni. Radi podrške razvoju građanske energije potrebno je ove podatke, kojima raspolaže nadležni operator distributivnog sistema, učiniti javnim, a naročito:
 - a. opis i analizu postojećeg stanja distributivnog sistema, odnosno svih mjerodavnih dijelova distributivne mreže (trafostanica - TS, vodova, mreže),
 - b. slobodni kapacitet u postojećim trafostanicama i lokalnoj NN (niski napon) i SN (srednji napon) mreži,
 - c. planove razvoja i investicija (godišnje, trogodišnje i desetogodišnje) sa naročitim osvrtom na pojačanje postojeće transformacije ili izgradnju TS 110/x kV ili TS 35/x kV ili TS 10(20)/0,4 kV.
- Energetsko siromaštvo – nalazi se u centru svih direktiva o OIE, energetske efikasnosti, energetskim svojstvima zgrada, tržištu el.energije i drugim, zbog izražene potrebe za njegovim suzbijanjem i sprečavanjem, ali se u Republici Srpskoj, onemogućavanjem zaokruživanja pravnog okvira zbog nedostajućih podzakonskih akata, onemogućava zaštita života i zdravlja energetski ugroženih i zaštićenih kupaca, koji ne mogu steći taj status i ostvariti mjere podrške jer:
 - a. Vlada nije donijela Uredbu o uslovima, postupku i kriterijumima za sticanje statusa energetski zaštićenog kupca na osnovu Zakona o električnoj energiji,
 - b. Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite duguje donošenje Programa mjera za socijalno ugrožene kupce na osnovu Zakona o gasu.
- Izostaju sistemske subvencije za građansku energiju.
- Ne postoji podizanje svijesti kod građana i privrede, od strane nadležnih organa koji su dužni vršiti informisanje o značaju upotrebe OIE i građanske energije.

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

- Zakoni od značaja za građansku energiju
- Podzakonski akti od značaja za građansku energiju
- Zakoni od uticaja na građansku energiju
- Tabela 1.: Građanska energija u BiH/Federacija Bosne i Hercegovine
- Tabela 2.: Ocjena usklađenosti građanske energije sa *acquis communautaire* EU
- Kritične tačke!

Zakoni

- Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH," broj 82/23)
- Zakon o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH," broj: 60/23)
- Zakon o energiji i regulaciji energetske djelatnosti u FBiH ("Službene novine Federacije BiH," broj: 60/23)
- Zakon o energijskoj efikasnosti Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH, broj 22/17)

Podzakonski akti od značaja za građansku energiju

- Uredba o kvotama za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju („Službene novine Federacije BiH“, broj: 61/24)
- Uredba o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije i određivanju naknada za podsticanje („Službene novine Federacije BiH“, broj: 95/24)
- Pravilnik o proizvodnji električne energije za vlastite potrebe (proizvodnja prosumera) (Službene novine Federacije BiH, broj: 30/24)
- Pravilnik o zajednicama obnovljive energije⁸
- Pravilnik o garancijama porijekla („Službene novine Federacije BiH“, broj: 88/24) (primjenjivat će se od prvog dana funkcionalne uspostave ePlatforme)
- Pravilnik o sticanju statusa kvalifikovanog proizvođača („Službene novine Federacije BiH“, broj: 30/24)
- Pravilnik o metodologijama za utvrđivanje naknada za priključenje na distributivni sistem i priključenje na zatvoreni distributivni sustav („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/24)
- Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom („Službene novine Federacije BiH“, broj: 59/24)
- Mrežna pravila JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar, FERK, 2017. i 2022. godine
- Mrežna pravila JP Elektroprivreda BIH d.d. Sarajevo, FERK, 2018

Zakoni od šireg značaja za građansku energiju

- Zakon o koncesijama⁹
- Zakon o prostornom uređenju i građenju¹⁰
- Zakon o korištenju, upravljanju i održavanju zajedničkih dijelova i uređaja zgrade¹¹
- Zakon o zadrugama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 28/97)
- Zakon o udruženjima i fondacijama ("Službene novine FBiH", broj: 85/07)

8) Javna rasprava je provedena u avgustu 2024. godine, ali nadležno ministarstvo energetike FBiH još uvijek nije donijelo ovaj pravilnik.

9) Kantonalna/zupanijska nadležnost (10 zakona). Zakoni Bosne i Hercegovine - Paragraf Lex (<https://www.paragraf.ba/besplatni-propisi-bih.html>)

10) Kantonalna/zupanijska nadležnost (10 zakona). Zakoni Bosne i Hercegovine - Paragraf Lex (<https://www.paragraf.ba/besplatni-propisi-bih.html>)

11) Kantonalna/zupanijska nadležnost (10 zakona). Zakoni Bosne i Hercegovine - Paragraf Lex (<https://www.paragraf.ba/besplatni-propisi-bih.html>)

Tabela 1.: Građanska energija u BiH / Federacija BiH

Građanska energija u BiH/Federacija BiH	Zakoni	Podzakonski propisi	Pojednostavljene procedure	Status	Napomene
<i>Prosumeri/kupci-proizvođači</i>	Da	Da	Ne	Ne	Krajnji kupac stiče status prosumera priključenjem proizvodne elektrane na unutrašnje električne instalacije svog objekta i regulisanjem ugovornih odnosa sa nadležnim operatorom distributivnog sistema i snabdjevačem. Iako postoji pravni okvir za sticanje statusa prosumera, u praksi nadležni operatori distributivnog sistema odbijaju da priključe elektranu prosumera na distributivnu mrežu dok se ne donesu pojednostavljene procedure za priključenje, čime direktno opstruišu provođenje zakonskih podzakonskih propisa i prava krajnjih kupaca da steknu status prosumera. Od značaja je napomenuti da se u Federaciji BiH obračun i plaćanje mrežarine vrši za ukupnu energiju koju prosumer preuzme iz mreže, bez netiranja i bez obzira na shemu snabdijevanja (neto mjerenje ili neto obračun).
<i>Prosumeri koji djeluju zajednički</i>	Da	Da	Ne	Da	Nema registrovanih prosumera koji djeluju zajednički, jer i za njih važi navedeno kao kod prosumera.
<i>Zajednice OIE</i>	Da	Ne	Ne	Ne	U proceduri je donošenje pravilnika o zajednicama OIE od strane nadležnog ministarstva za energetiku, koji će omogućiti osnivanje i sticanje statusa zajednica OIE.
<i>Energetske zajednice građana EZG</i>	Da	-	Ne	Ne	Federacija BiH je izgradila pravni okvir za EZG Zakonom o električnoj energiji, kojim nije predviđeno donošenje posebnih podzakonskih propisa u vezi sa osnivanjem i sticanjem statusa EZG. EZG je pravno lice koja se osniva u skladu sa zakonima kojima se uređuje osnivanje, organizacija i upravljanje zadrugama, udruženjima i fondacijama. EZG je dužna od Regulatorne komisije pribaviti dozvolu za obavljanje djelatnosti. Još uvijek nema registrovanih EZG u Federaciji BiH.

Građanska energija u BiH/Federacija BiH	Zakoni	Podzakonski propisi	Pojednostavljene procedure	Status	Napomene
<i>Aktivni kupci</i>	Da	-	Ne	Ne	Kao i kod EZG pravni okvir za aktivne kupce je izgrađen u Zakonu o električnoj energiji. Nije predviđeno donošenje posebnih podzakonskih propisa za sticanje statusa aktivnog kupca, ali u Federaciji BiH još uvijek nema registrovanih aktivnih kupaca.
<i>Balkonski solarni sistemi</i>	-	-	-	-	Nema priključenja na mrežu i nema prepreke za njihovo postavljanje na balkone domaćinstava u kućama i stanovima. Iako balkonski solarni sistemi nisu regulisani zakonskim i podzakonskim aktima, zbog toga što se njihova instalacija vrši na balkonu, priključuju se na unutrašnje instalacije putem utičnice, a ne na mrežu, i vrlo su male snage (>800W), mogu se instalirati bez bilo kakvih dozvola i saglasnosti.
<i>Energetsko siromaštvo</i>	Da	Ne	Ne	Ne	Zakonom o energiji i regulaciji energetske djelatnosti u FBiH definisani su ugroženi i zaštićeni kupci, koji imaju pravo na subvenciju dijela troškova za utrošenu električnu energiju, odnosno ne može im se izvršiti obustava isporuke električne energije zbog neplaćanja. Međutim ne postoji zakonska definicija energetske siromaštva, ali ni zaokružen pravni okvir za sticanje statusa energetski ugroženog ili zaštićenog kupca, jer Vlada Federacije BiH duguje donošenje uredbe kojom će se regulisati uslovi za sticanje statusa i mjere zaštite i podrške.

Tabela 2.: Ocjena usklađenosti građanske energije sa *acquis communautaire* EU

Tabela 2.: Ocjena usklađenosti sa <i>acquis communautaire</i> EU	Ocjena	Napomena
<i>Directive (EU) 2018/2001</i> ¹²	Da	- kupci-proizvođači/prosumeri - zajednice OIE
<i>Directive (EU) 2019/944</i> ¹³	Da	- energetske zajednice građana - aktivni kupci
<i>Directive (EU) 2023/1791</i> ¹⁴	Ne	- "energetska efikasnost na prvom mjestu" - energetske zajednice građana i zajednice OIE kao alat za energetske efikasnost, osnaživanje građana i smanjenje i sprečavanje energetske siromaštva - zaštita i osnaživanje ranjivih grupa krajnjih kupaca u riziku od energetske siromaštva - izgradnja multisektorske mreže stručnjaka na lokalnom i nacionalnom nivou
<i>Directive (EU) 2023/2413</i> ¹⁵	Ne	- područja za brži razvoj OIE za jednu ili više vrsta energije iz obnovljivih izvora - kontakt tačke za OIE (jedna ili više) - elektronsko provođenje svih postupaka izdavanja dozvola - skraćanje rokova izdavanja dozvola (mjesec /tri mjeseca) i priključenja na mrežu (dvije sedmice) za potrebe toplotnih pumpi - stavljanje na raspolaganje javnosti podataka o udjelu el.energije iz OIE i sadržaju GHG za el.energiju - stavljanje na raspolaganje javnosti podataka o potencijalu za upravljanje potrošnjom i o el.energiji iz OIE koju proizvode prosumeri i zajednice OIE i koja se šalje u mrežu
<i>Directive (EU) 2024/1711</i> ¹⁶	Ne	- ubrzavanje procedura za priključenje - dijeljenje energije (aktivni kupci) - zaštita od energetske krize (regulisane cijene) - zaštita od energetske siromaštva (dijeljenje energije) - transparentnost informacija o raspoloživim kapacitetima mreže - fleksibilni ugovori o priključenju - zasebno mjerenje i snabdijevanje na jednom priključnom mjestu - mikropostrojenja OIE – priključni solarni minisistemi <800W (balkonski solarni sistemi i dr)
<i>Directive (EU) 2024/1275</i> ¹⁷	Ne	- korišćenje energije iz OIE u sektoru zgrada (posebno solarne energije) - ZEB standard - šema pasoša za obnovu zgrada - LC GWP – potencijal globalnog zagrijavanja tokom životnog ciklusa (kgCO2 eq/m2) - MEPS – minimalni standardi energetske svojstva za obnovu

12) Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora

13) Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU

14) Direktiva (EU) 2023/1791 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. septembra 2023. o energetske efikasnosti i izmjeni Uredbe (EU) 2023/955

15) Direktiva (EU) 2023/2413 Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. oktobra 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001, Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive 98/70/EZ u pogledu promovisanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652

16) Direktiva (EU) 2024/1711 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. juna 2024. o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji

17) Direktiva (EU) 2024/1275 Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. aprila 2024. o energetskim svojstvima zgrada

Kritične tačke!

- Status kupaca-proizvođača/prosumera je riješen u pravu, ali nije u praksi, jer krajnji kupac stiče status prosumera priključenjem proizvodne elektrane na unutrašnje električne instalacije svog objekta i regulisanjem ugovornih odnosa sa nadležnim operatorom distributivnog sistema i snabdjevačem, koji još uvijek odbijaju da zaključe ove ugovore i izvrše priključenje prosumera na distributivnu mrežu (u obe elektroprivrede u Federaciji BiH: JP "Elektroprivreda HZ HB" d.d. Mostar i JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo), ističući, neopravdano, da još uvijek nisu donesene pojednostavljene procedure po kojima se vrši priključivanje prosumera. Međutim treba znati da su pojednostavljene procedure olakšavajući alat i put, nikako uslov za postupanje po važećem zakonu i pravilniku o prosumerima.
- Status zajednica obnovljivih izvora energije nije riješen pravno, jer se čeka na pravilnik nadležnog ministarstva za energetiku koji će omogućiti osnivanje zajednica OIE i uspostavljanje registra ovih zajednica.
- Energetske zajednice građana - EZG imaju potreban pravni osnov za osnivanje i djelovanje, ali je očito da se građani, privredni subjekti i opšta javnost nisu na adekvatan način upoznali sa ovim mogućnostima. U potpunosti je izostalo pravovremeno i sveobuhvatno informisanje od strane nadležnih ministarstava, regulatora i operatora.
- Na isti netransparentan način je tretirana i mogućnost da krajnji kupci postanu - aktivni kupci.
- Nedostaju transparentni podaci o raspoloživom kapacitetu elektroenergetskih mreža i trafostanica od strane nadležnih operatora distributivnih mreža u Federaciji BiH, čime se koči razvoj građanske energije, onemogućavanjem informisanja i donošenja adekvatnih odluka u tom pravcu.
- Energetsko siromaštvo – namjernim onemogućavanjem zaokruživanja pravnog okvira zbog nedostajućih podzakonskih akata (uredbe Vlade FBiH), onemogućava se zaštita života i zdravlja energetski ugroženih i zaštićenih kupaca, koji ne mogu steći taj status i ostvariti mjere podrške.
- Imperativni zakonski rokovi za donošenje podzakonskih akata se ne poštuju ni posle više godina od definisanog roka za njihovo donošenje.
- Izostaju sistemske subvencije za građansku energiju.
- Ne postoji podizanje svijesti kod građana i privrede, od strane nadležnih organa koji su dužni vršiti informisanje o značaju upotrebe OIE i građanske energije.

BRČKO DISTRIKT BOSNE I HERCEGOVINE

- Zakoni od značaja za građansku energiju
- Podzakonski akti od značaja za građansku energiju
- Zakoni od uticaja na građansku energiju
- Tabela 1.: Građanska energija u BiH/Brčko distrikt BiH
- Tabela 2.: Ocjena usklađenosti građanske energije sa *acquis communautaire* EU
- Kritične tačke!

Zakoni

- Zakon o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH," broj 22/22)
- Zakon o električnoj energiji ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 27/21)
- Zakon o energetskej efikasnosti u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", broj: 25/22)

Podzakonski akti od značaja za građansku energiju

- Odluka o visini naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, od 13. decembra 2023. godine (Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine)
- Pravila o priključenju objekata korisnika distributivnog sistema na distributivnu mrežu od 18.03.2024. godine (operator distributivnog sistema u Brčko distriktu BiH - JP „Komunalno Brčko“ d.o.o. Brčko distrikta BiH)
- Distributivna mrežna pravila Brčko distrikta BiH, 2011. godina (JP „Komunalno Brčko“ d.o.o. Brčko distrikta BiH)
- Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko distrikta BiH - prečišćen tekst, od 29.12.2018. godine (JP „Komunalno Brčko“ d.o.o. Brčko distrikta BiH)

Zakoni od šireg značaja za građansku energiju

- Zakon o koncesijama Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 41/06, 19/07 i 2/08)
- Zakon o prostornom planiranju i građenju prečišćeni tekst („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 11/24. i 5/25)
- Zakon o održavanju stambenih zgrada u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, br. 19/02, 29/05, 41/07. i 02/08)

Tabela 1.: Građanska energija u Brčko Distriktu BiH

Građanska energija u Brčko Distriktu BiH	Zakoni	Podzakonski propisi	Pojednostavljene procedure	Status	Napomene
<i>Prosumeri/kupci-proizvođači</i>	Da	Ne	Da	Ne	Nema registrovanih prosumera/kupaca-proizvođača u Brčko distriktu BiH. Vlada Brčko distrikta BiH imala je obavezu da donese podzakonske akte za provođenje Zakona o obnovljivim izvorima energije i efikasnoj kogeneraciji iz 2022. godine, međutim donošenje ovih akata je izostalo, pa i Pravilnika o kupcima-proizvođačima i zajednicama obnovljive energije, tako da u Brčko distriktu BiH još uvijek nije omogućeno sticanje statusa prosumera/kupca-proizvođača. U međuvremenu, operator distributivnog sistema u Brčko distriktu BiH - JP „Komunalno Brčko“ d.o.o. Brčko distrikta BiH - donio je Pravila o priključenju objekata korisnika distributivnog sistema na distributivnu mrežu (18.03.2024. godine), kojima je propisao pojednostavljenu proceduru priključenja mikroelektrana na postojećim objektima krajnjih kupaca (kao i prosumera koji djeluju zajednički), ukupne instalisane snage do 10,8 kW, ali i uređaja za skladištenje električne energije, koji spadaju u kategoriju mikropostrojenja i koji se instaliraju u postojećim objektima krajnjih kupaca, kao i mikroelektrana zajednica obnovljivih izvora.
<i>Prosumeri koji djeluju zajednički</i>	Da	Ne	Da	Ne	Nema registrovanih prosumera koji djeluju zajednički u Brčko Distriktu BiH, jer i za njih važi sve što je navedeno kod prosumera.
<i>Zajednice OIE</i>	Da	Ne	Da	Ne	Vlada Brčko Distrikta će istim pravilnikom riješiti sticanje statusa prosumera i zajednica OIE, ali predmetni pravilnik još uvijek nije donešen.

1) Vodič o procedurama za izdavanje dozvola za izgradnju elektrana - COTEE

Građanska energija u Brčko Distriktu BiH	Zakoni	Podzakonski propisi	Pojednostavljene procedure	Status	Napomene
<i>Energetske zajednice građana EZG</i>	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne postoji zakonski niti podzakonski okvir za osnivanje i sticanje status energetskih zajednica građana.
<i>Aktivni kupci</i>	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne postoji zakonski niti podzakonski okvir za sticanje statusa aktivnih kupaca u Brčko distriktu BiH.
<i>Balkonski solarni sistemi</i>	-	-	-	-	Nema priključenja na mrežu i nema prepreke za njihovo postavljanje na balkone domaćinstava u kućama i stanovima. Iako balkonski solarni sistemi nisu regulisani zakonskim i podzakonskim aktima, zbog toga što se njihova instalacija vrši na balkonu, priključuju se na unutrašnje instalacije putem utičnice, a ne na mrežu, i vrlo su male snage (>800W), mogu se instalirati bez bilo kakvih dozvola i saglasnosti.
<i>Energetsko siromaštvo</i>	Da	Ne	Ne	Ne	Zakonom o električnoj energiji Brčko Distrikta BiH definisan je pojam energetski zaštićenog kupca, a Vlada ima obavezu da donese Pravilnik o uslovima za sticanje statusa energetski zaštićenog kupca. Vlada Brčko distrikta BiH nije donijela potreban podzakonski akt, te je zaštita najugroženijih krajnjih kupaca izostala.

Tabela 2.: Ocjena usklađenosti građanske energije sa *acquis communautaire* EU

Tabela 2.: Ocjena usklađenosti sa <i>acquis communautaire</i> EU	Ocjena	Napomena
<i>Directive (EU) 2018/2001</i> ¹⁸	Da	- kupci-proizvođači/prosumeri - zajednice OIE
<i>Directive (EU) 2019/944</i> ¹⁹	Ne	- energetske zajednice građana - aktivni kupci
<i>Directive (EU) 2023/1791</i> ²⁰	Ne	- "energetska efikasnost na prvom mjestu" - energetske zajednice građana i zajednice OIE kao alat za energetske efikasnost, osnaživanje građana i smanjenje i sprečavanje energetske siromaštva - zaštita i osnaživanje ranjivih grupa krajnjih kupaca u riziku od energetske siromaštva - izgradnja multisektorske mreže stručnjaka na lokalnom i nacionalnom nivou
<i>Directive (EU) 2023/2413</i> ²¹	Ne	- područja za brži razvoj OIE za jednu ili više vrsta energije iz obnovljivih izvora - kontakt tačke za OIE (jedna ili više) - elektronsko provođenje svih postupaka izdavanja dozvola - skraćanje rokova izdavanja dozvola (mjesec /tri mjeseca) i priključenja na mrežu (dvije sedmice) za potrebe toplotnih pumpi - stavljanje na raspolaganje javnosti podataka o udjelu el.energije iz OIE i sadržaju GHG za el.energiju - stavljanje na raspolaganje javnosti podataka o potencijalu za upravljanje potrošnjom i o el.energiji iz OIE koju proizvode prosumeri i zajednice OIE i koja se šalje u mrežu
<i>Directive (EU) 2024/1711</i> ²²	Ne	- ubrzavanje procedura za priključenje - dijeljenje energije (aktivni kupci) - zaštita od energetske krize (regulisane cijene) - zaštita od energetske siromaštva (dijeljenje energije) - transparentnost informacija o raspoloživim kapacitetima mreže - fleksibilni ugovori o priključenju - zasebno mjerenje i snabdijevanje na jednom priključnom mjestu - mikropostrojenja OIE – priključni solarni minisistemi <800W (balkonski solarni sistemi i dr)
<i>Directive (EU) 2024/1275</i> ²³	Ne	- korišćenje energije iz OIE u sektoru zgrada (posebno solarne energije) - ZEB standard - šema pasoša za obnovu zgrada - LC GWP – potencijal globalnog zagrijavanja tokom životnog ciklusa (kgCO ₂ eq/m ²) - MEPS – minimalni standardi energetske svojstva za obnovu

18) Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. decembra 2018. o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora

19) Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU

20) Direktiva (EU) 2023/1791 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. septembra 2023. o energetske efikasnosti i izmjeni Uredbe (EU) 2023/955

21) Direktiva (EU) 2023/2413 Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. oktobra 2023. o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001, Uredbe (EU) 2018/1999 i Direktive 98/70/EZ u pogledu promovisanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652

22) Direktiva (EU) 2024/1711 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. juna 2024. o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji

23) Direktiva (EU) 2024/1275 Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. aprila 2024. o energetskim svojstvima zgrada

Kritične tačke!

- Brčko distrikt BiH nema registrovanih kupaca-proizvođača/prosumera – ne postoji zaokružen pravni okvir, jer nedostaju podzakonski propisi.
- Brčko distrikt BiH nema registrovanih kupaca-proizvođača/prosumera lociranih unutar iste zgrade ili poslovno-stambenog kompleksa koji učestvuju u shemi zajedničke proizvodnje – ne postoji zaokružen pravni okvir, jer nedostaju podzakonski propisi.
- Brčko distrikt BiH nema registrovanih zajednica OIE – ne postoji zaokružen pravni okvir, jer nedostaju podzakonski propisi.
- Energetske zajednice građana - EZG uopšte nemaju pravni okvir, ni zakonski niti podzakonski.
- U istom položaju je i sticanje statusa aktivnog kupca – nemoguće, zbog nepostojanja zakonskog i podzakonskog okvira.
- Energetsko siromaštvo je tretirano ad hoc, interventnim odlukama Vlade Brčko distrikta BiH, ali izostaje izgradnja propisanog pravnog okvira, odnosno podzakonskih propisa, kojima bi se propisali uslovi, postupak i kriteriji za sticanje statusa energetski zaštićenog kupca, količine električne energije a koje se energetski zaštićenom kupcu priznaje pravo na subvenciju, način vođenja evidencije i druga pitanja neophodna za utvrđivanje statusa i ostvarivanja prava energetski zaštićenog kupca. Vlada Brčko distrikta BiH je u višegodišnjem kašnjenju sa donošenjem pravilnika o uslovima za sticanje statusa energetski zaštićenog kupca.
- U Brčko distriktu BiH, izraženije nego u drugim dijelovima BiH, na djelu je namjerna opstrukcija donošenja podzakonskih propisa iz oblasti OIE i građanske energije, jer se imperativni zakonski rokovi za donošenje ovih akata ne poštuju ni posle više godina od definisanog roka za njihovo donošenje. Posebno je porazna činjenica da je od predviđenih 13 podzakonskih akata iz Zakona o OIE i EK u Brčko distriktu BiH, donesen samo jedan, iako je ovaj zakon stupio na snagu 2022. godine.
- Takođe, nedostaju transparentni podaci o raspoloživom kapacitetu elektroenergetskih mreža i trafostanica, čime se onemogućava donošenje informisanih odluka građana u pravcu razvoja građanske energije.
- Izostaju sistemske subvencije za građansku energiju.
- Ne postoji podizanje svijesti kod građana i privrede, od strane nadležnih organa koji su dužni vršiti informisanje o značaju upotrebe OIE i građanske energije.